

Cua Máy – Cáy Đào

Trang Y Hạ

Người nông dân Việt Nam có nhiều kinh nghiệm làm lúa nước từ mấy nghìn năm trước và cho tới hôm nay, vẫn vậy... Được hưởng bốn mùa mưa thuận gió hòa từ thiên nhiên ưu đãi... Do đó, đã tích lũy nhiều vốn sống... Thử bàn luận về câu thành ngữ:

“Đời cua cua máy, đời cáy cáy đào”!

Trước khi bàn luận về câu thành ngữ, thiết tưởng cũng nên biết sơ qua về dòng họ cua, ghẹ... Dòng họ của cua có hàng trăm loại cua... Con cua gắn liền với người nông dân, với ruộng đồng từ hàng nghìn năm qua, không những ở Việt Nam mà còn ở cả các vùng miền trên thế giới... Dòng họ nhà cua sống ở dưới biển, sống ở trong các dòng sông, sống ở nước lợ hay còn gọi là - nước chè hai. Cua còn có thể sống - nửa cạn, nửa nước, hoặc sống hẳn trên cạn... Dù sống ở bất cứ nơi đâu, thuộc tính của loài cua là đào hang và ở trong hang.

Cua Biển

Cua Đồng

Cáy

Dòng họ cua cũng có: vua để, tung hô: “Vạn tuế! Vạn tuế! Vạn, Vạn tuế...!” chứ không phải tầm thường đâu...! Dưới biển có loài cua Hoàng Đế. Cua Hoàng đế là một loại cua khổng lồ, cua nặng tới hơn mười ký lô, cua có thân mình dài hơn hai thước tây... Cua Hoàng Đế có ba loại: Cua xanh, Cua đỏ, Cua vàng - phần nhiều cua hoàng đế sống ở vùng băng giá thuộc Tiểu Bang Alaska (Hoa Kỳ). Cua Hoàng Đế thích ở vùng nước sạch, độ sâu khoảng một trăm cho tới hai trăm thước dưới đáy biển. Giá trị dinh dưỡng cũng như giá trị kinh tế của cua Hoàng Đế khá đắt đỏ.

Ngoài ra, ở trên đảo Christmas trong vùng biển Ấn Độ Dương còn có một loài cua lớn nữa - có thể gọi là cua “quái vật”, cua sống ở trên bờ nhiều hơn sống dưới nước... Người ta đặt tên cho cua, là: Cua Dừa. Bởi Cua Dừa biết leo lên cây dừa, dùng hai chân càng cứng như sắt thép - kẹp cho rớt những trái dừa xuống đất, sau đó cũng dùng hai chân càng khổng lồ tách vỏ và xẻ đôi sọ dừa để ăn... Cua Dừa được tìm thấy trên các hòn đảo của Ấn Độ Dương, một phần ở Thái Bình Dương - phía đông quần đảo Gambier. Cua Dừa ăn tạp. Chúng ăn sạch không chừa một thứ gì cả, Từ: - Lá, hoa, quả tươi, thối, trứng rùa, xác chết các loại, vỏ sò, vỏ hến... Loài rùa biển chậm chạp cũng trở thành miếng mồi ngon của Cua Dừa. Cua Dừa đã từng cắn đứt - ngón tay và cả bàn tay của con người.

Cua Rạm, Cua đồng. Cua đồng sinh sản nhiều trong đầm ruộng, sông suối... Tuy không lớn bằng cua biển nhưng lớn gấp ba, gấp bốn lần con cáy, con còng. Con cua đồng cũng góp phần “xóa đói giảm nghèo” cho một số đồng - dân nghèo đi (mò cua bắt ốc) tạm sống qua ngày...!

Cáy, trong Nam gọi là con còng gió - cùng là họ hàng với cua. Cáy có nhiều loại: Cáy đỏ, Cáy gió, Cáy lông, Cáy đen... Còng gió, nghĩa là chạy nhanh như gió... Cua, cáy, còng... sinh sống quen thuộc ở đồng ruộng. Cua, cáy, còng - dùng làm thực phẩm - một món ăn dân dã lại bổ dưỡng... Không cầu kỳ, ai làm cũng được mà lại - (ngon, nhiều, bổ, rẻ), hấp dẫn... Nhưng cần phải nấu chín. Theo Đông Y: - “Con còng, con cáy... gần giống con cua, có vị mặn, mùi tanh, tính hàn, tác dụng bổ khí huyết, liền gân xương, thông huyết mạch, trừ nhiệt tà, tan huyết ứ... Phụ nữ có thai kỵ ăn cua”. Tuy nhiên, loài giáp xác này mang trong thân mình rất nhiều loại ký sinh trùng truyền nhiễm, như: Vắt, Dĩa, Giun, Sán, kể cả virus... Tuyệt đối không được uống nước giã cua sống chữa bệnh, vì cua chứa ấu trùng sán lá phổi “Paragonimus”, một khi sán lá phổi vào tới ruột sẽ gây ra: đau bụng, tiêu chảy... Sau đó chuyển sang phổi, triệu chứng - ho, đau tức ngực, khó thở, nóng sốt...!

Ở bên Trung Quốc, có một loại cua đồng hình dáng rất là quái dị - mai con cua có màu - xanh nhạt, xám xanh... Hai cái càng khá lớn, khỏe... Theo: “Wikipedia”. Trong thân cua, có cáy trứng đĩa và các loài ký sinh

trùng... Cua được nuôi dưỡng và nhân rộng quy mô, sau đó bí mật đem thả vào - ao, đìa... Hoặc ở trên đầu nguồn - sông, suối... Cua theo dòng chảy di chuyển xuống hạ lưu..., tràn vào ruộng... Cua sinh sản rất nhanh - nhằm phá hoại mùa màng...! Do không biết, nên mọi người đi bắt loại cua đồng đó đem về làm thức ăn, chữa bệnh..., tất nhiên sẽ bị nhiễm vi khuẩn, sản các loại...! Ngày xưa ở bên Tàu, có - một đại tướng, - một quân sư, đó là các ông: Văn Chủng, - Phạm Lãi cũng đã âm thầm tiêu diệt nền nông nghiệp của nước Ngô (Ngô Phù Sai) - Bằng cách tráo thóc giống đã luộc sơ qua nước ấm rồi đem cho nông dân nước Ngô gieo sạ... Nước Ngô thất mùa liên miên, dân quân thiếu lương thực, dẫn tới mất nước về tay nước Việt (Việt Vương Câu Tiễn).

Dòng họ cua, ngoài giá trị dinh dưỡng và kinh tế. Cua còn được dân gian cho vào văn học:

*Con cua lấm cẳng hai càng,
Không đi mà lại bò ngang cả ngày.*

*Cua thâm càng, nàng thâm môi.
(Cua thâm càng, giá rẻ!)*

Chèo ghe xuống biển bắt cua, bắt cua cua kẹp, bắt rùa rùa bơi

Hoặc:

Nói ngang như cua bò.

Có nghĩa là: Cố chấp, bảo thủ, cãi chày, cãi cối..., không hòa đồng với mọi người.

Khái quát sơ qua lịch sử lầy lùng của dòng họ nhà cua. Và cũng nên nói thêm - cua đã được ông bà ngày xưa cho vào "bộ tam sinh" hay còn gọi là tam sên, để cúng đất cúng trời... Bộ tam sinh, gồm: (Cua - Thịt heo - Trứng). Bây giờ thử phân tích hai câu thành ngữ mang ý nghĩa sâu xa như thế nào?

Đời cua cua máy. Đời cáy cáy đào

Ông bà ngày xưa có rất nhiều kinh nghiệm về nông nghiệp, tuy rằng không hay chữ cho lắm. Trái lại, vốn liếng chuyển tải vào trong kho văn hóa dân gian lại rất sâu sắc. Ai cũng biết dòng họ cua, biết đào hang, ở hang. (Đi mò cua - cua nào cũng mò)...! "*Đời cua cua máy...*". Vậy con cua mập-máy ra sao? Theo: Dictionary: "*Máy máy là cử động sẽ liên tiếp. Chim mới nở máy máy mổ đời ăn*". Hay "*Bật ngọn đèn lên thấy trắng phau. Con cò mập máy suốt đêm thâu. (HxH)*". Máy máy, chứ không... "*táy máy*" đâu nha! - (Bàn tay hay táy máy là bàn tay quý quái...!). Vậy có thể suy ra rằng: Câu thành ngữ nói lên ý nghĩa: Sống, là phải hoạt động... Sống, là phải có đáp ứng như cầu và hy vọng...!

Đời cua (ám chỉ) đời cha - đời cha lo làm lụng cực khổ suốt cả cuộc đời, mà không cách gì vươn lên để thoát ra khỏi cảnh nghèo, đành chấp nhận cuộc sống, đang sống...! Dù vẫn biết rằng: "Cuộc sống của đời nào, thì đời nấy lo". Nhưng trong tâm người cha luôn có một niềm tin - đời con sẽ khá hơn... Bởi có câu: "*Không ai giàu ba họ, mà cũng không ai khó tới ba đời*".

Câu thành ngữ "*Đời cua cua máy. Đời cáy cáy đào*" đã nói lên triết lý nhân sinh quả là sâu sắc. Đời cha vốn là (cua). Tới đời con, dù con không hơn cha, thì chí ít - đời con cũng bằng "cua" như cha, để còn hãnh diện với tổ tông...! Đời con không thể rút xuống làm... cáy, làm còng và tiếp tục - "đào" đào...! Để thoát cảnh phải "đào" bới..., đời con phải loại bỏ ý nghĩ "tiểu nông" quanh quẩn trong lũy tre làng... Mạnh dạn thay đổi phương thức sản xuất bằng "Khoa học, kỹ thuật"...! Trong truyện Kiếm hiệp, nhà văn Kim Dung có câu:

*Trường giang hậu lãng thôi tiền lãng.
Trần thế kim nhân quán cổ nhân.*

Nghĩa là: Sông Trường giang sóng sau xô sóng trước. Cõi đời người nay hơn người xưa.

Từ xưa cho tới nay các bậc cha mẹ, đã rõ - "*Com ai nấy ăn. Việc ai nấy làm*". Biết vậy, nhưng vẫn đành dùm... cho con! Nhưng, đời con có khá hơn đời cha hay không lại là một chuyện khác... Từ nguyên do đó, mà

không ít người ở tù, bởi tội - Tham ô - Tham nhũng ... Chủ đích cũng là “Hy sinh đời bố củng cố đời con” mà thân bại, danh liệt, tệ hơn nữa... mất mạng!

Câu thành ngữ “Đời cua cua máy. Đời cáy cáy đào” còn một ý nữa: Đời cha chịu trách nhiệm trước xã hội về luật pháp và lý tưởng...! Do đó, chuyện “quan trường, chính trị” của người cha đã làm, không liên quan gì tới lý lịch của đời con. Người nào làm, thì người nấy chịu.

Ở trong xã hội phong kiến, quân chủ. Một người phạm tội, ảnh hưởng tới cả dòng tộc... Luật “Tru di - Tam tộc, Cửu tộc” ra đời, kéo dài suốt mấy nghìn năm... Dòng tộc ông Nguyễn Trãi - bị tru di tam tộc là một thảm kịch trong lịch sử Đại Việt. Ngày nay dù đã có Liên Hiệp Quốc và các luật lệ quốc tế khác, nhưng một vài **nước độc tài vẫn còn áp dụng “lý lịch ba đời”, để chọn người đứng chung hàng ngũ...** Còn những người đã mang “lý lịch xấu” hoặc bị (hàm oan) bị ảnh hưởng tới: - đời con, đời cháu, đời chắt... Sách lược dùng Lý lịch liên hệ huyết thống vô nhân đạo đó, như một cái gông, cái cùm làm chia cắt tình nghĩa đồng bào! Xã hội không phát triển được. Bởi vậy mới có câu: “Con vua thì được làm vua, con sãi ở chùa thì quét lá đũa!” Tuy nhiên, vẫn có trường hợp con sãi làm vua. Đó là ông Lý Công Uẩn. Ông Lý Công Uẩn thuê bé sống nhờ ở chùa Khánh Vân, được sư Nhất Hạnh dạy chữ... Tuy còn bé, nhưng trong lòng ông đã nuôi một ý chí mãnh liệt, chẳng những cho ông mà còn cho tổ quốc. Hai câu thơ của ông Lý Công Uẩn đã nói lên ý chí đó:

*Đêm nằm không dám duỗi chân
Sợ e xã tắc xoay vần ngựa nghiêng.*

Ông bà xưa đã đúc kết kinh nghiệm thực tiễn, đã cho hậu nhân câu thành ngữ “Đời cua cua máy. Đời cáy cáy đào”, như một bài học làm người - thiết thực, triết lý và nhân ái!

Trang Y Hạ - San Francisco